

Kanslergade-forligets millioner rullede på Vestamager

Den verdensomspændende finansielle krise begyndte med børskrakket på Wall Street i oktober 1929 men ramte også alle lande i Europa. I Danmark blev resultatet det politiske Kanslergade-forlig fra januar 1933 med en enorm økonomisk hjælpepakke til landbrug og industri.

For at nedbringe den skyhøje arbejdsløshed var der afsat 75 mio. kroner (2,8 mia.kr. i 2013-værdi) til beskæftigelsesarbejder, og allerede i 1934 demonstrerede regeringen, at den var parat til at investere massivt i afvanding og dæmningsbyggeri. Det skete, da ingeniør Ulrik Pedersen fremsendte et forslag om at udvide Amagers areal med en tredjedel. Som medlem af en landvæsenskommission for afvandings- og digeprojekter i Tårnby Kommune havde Ulrik Pedersen udarbejdet et forslag om at inddæmme og tørlægge 2800 hektar havbund ved Kalvebod Strand.

Ministeren for offentlige arbejder reagerede prompte under indtryk af den knugende arbejdsløshed, og samme år blev der nedsat et hurtigtarbejdende udvalg. Den unge cand. polyt. Arne Lehnfelt fra Vandbygningsvæsenet blev udpeget til sekretær; han skulle senere i sin karriere få afgørende indflydelse på udformningen af det halve kongerige.

Arne Lehnfelt blev et af de toneangivende medlemmer af Statens Landvindingsudvalg fra 1940 til 1956, hvor udvalget igangsatte flere end 1500 regulære landvindingsprojekter.

Tre års arbejde skulle der alligevel til, før det hurtigtarbejdende udvalg i maj 1937 kunne afgive en detaljeret betænkning, der anbefalede Kalvebod projektet. Rigsdagen var positivt stemt, så den parlamentariske proces blev til gengæld kort. Lovforslaget blev fremsat den 2. februar 1939, i øvrigt sammen med et tilsvarende forslag om anlæg af en dæmning til Rømmø. Allerede den 23. marts 1939

Kalvebod Fæled

Lavandet havområde mellem Amager og Sjælland, der blev inddæmmet og tørlagt i årene 1939-1945.

Afspærret og anvendt som militært øvelsesterræn i perioden 1957-1984.

Indgår siden 2013 i Naturpark Vestamager, der omfatter 25 kvadratkilometer, hvoraf de 22 er fælledens tørlagte havbund. De resterende er strandengene langs det gamle Amagers vestkyst.

Hovedparten af de inddæmmede arealer på 2800 hektar ligger under daglig vande, helt ned til tre meter for den sydlige dels vedkommende.

To pumpestationer holder området udtørret.

Naturfredet. Udgør en del af Natura 2000-område nr. 143. Offentlig adgang.

Kortene er fra 1900 og 1990.

Tårnby Kommune.

Koordinater: 6167290, 723706.

kunne lov nr. 134 om tørlægning af Kalvebod Strand vedtages.

Ingeniør Ulrik Pedersen havde også andre storslåede visioner. Han ville opstemme Skjern Å for at bygge fire elproducerende vandkraftværker, kultivere 15.000 hektar fjordenge omkring Ringkøbing Fjord, inddæmme Felsted Kog, hele det Sydfynske Øhav og farvandet mellem Sjælland, Bogø og Møn samt tørlægge Dybsø Fjord.

Men efter nogle år forsvandt han

ud i glemslens mørke, fordi han ingen projekter fik. Kun Kalvebod Inddæmning blev realiseret af Ulrik Pedersen; både Skjern Å og engprojekterne ved Ringkøbing Fjord løb Hedeselskabet med.

Krigen kommer

I sommeren 1939 faldt arbejdsløsheden til kun ni pct., den laveste siden 1930, men det ænsede ingen af de iv-

Mænd, muskler og tipvogne skabte den 13 kilometer lange dæmning i besættelsens første år. I perioder var 400 arbejdsløse beskæftiget ved det store inddæmningsprojekt, der ændrede Amager ganske gennemgribende. Foto: Tårnby Kommunes Stads- og Lokalkaliv.

rige projektmagere. For der var ikke noget at glæde sig over. Tværtimod var der grund til stor bekymring. Fra starten af august måned tydede alt på, at en krig mellem stormagterne vil være uundgåelig. Efter chok-meddelelsen den 21. august om ikke-angrebspagten mellem Tyskland og Sovjetunionen var der ingen tvivl tilbage.

Krigen kom den 1. september 1939 kort før daggrø, da tyske kampvogne tromlede ind over den polske grænse. Dagen efter erklærede først England og så Frankrig krig mod Tyskland. Europa var sat i brand. »Den store krig«, som det hed i avisoverskrifterne, var en realitet.

Staten som aktiv landvinder

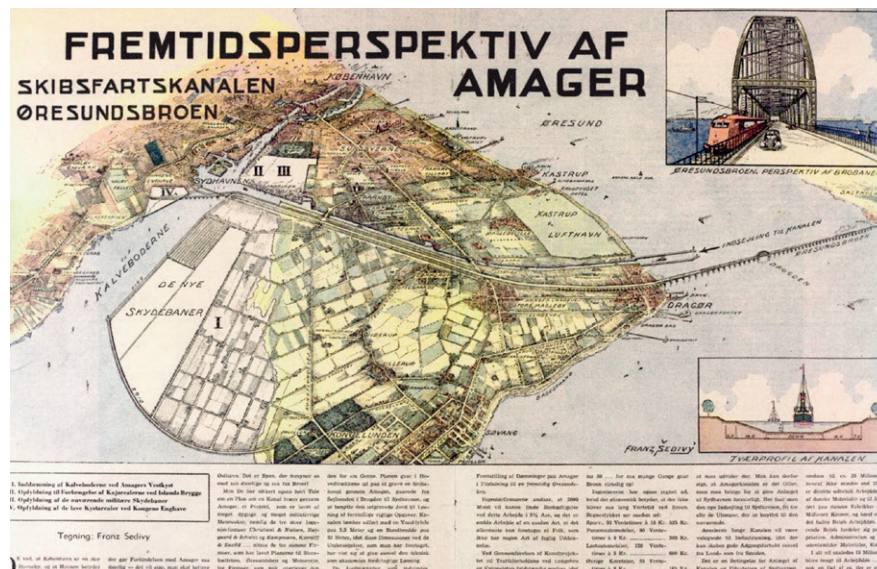
Allerede den 30. august havde den socialdemokratiske statsminister Th. Stauning opfordret både Venstre og Konservative til at gå ind i regeringen med hver to ministre uden portefølje, – men svaret var nej. Uanset de mørke krigstrusler ville Venstre kun være med, hvis tilbuddet gjaldt regulære fagministerier. Så langt rakte statsministerens tilbud dog ikke.

Det var Venstres opfattelse, at Stauning ikke mente det alvorligt, men

blot ønskede at skaffe sig dækning for regeringens politik.

Dagen efter krigsudbruddet oplæste Stauning en erklæring i Folketingssalen, hvor han slår den tone an, der skal blive den officielle danske politik i de næste seks år:

I midten af 1930'erne var Amager i søgelyset med flere storstilede projekter, der skulle skabe arbejde til de mange ledige i hovedstaden. De tre store ingeniørfirmaer Christiani & Nielsen, Højgaard & Schultz A/S og Kampmann, Kierulff & Saxild A/S kom med projekter til en bro over Øresund samt en kanal for skibsfarten tværs gennem Amager. Endelig fremkom der også et forslag om en tunnelbane mellem Nørrebro Station over Kongens Nytorv, Bodenhoffs Plads på Christianshavn og til den daværende sporvognsremise ved Amagerbrogade/Parmagade. Kun inddæmningen af Kalvebod Strand blev gennemført dengang. Tegningen blev bragt i Berlingske Tidendes Søndagsmagasin i 1937.

»Vort formål må være at føre Danmark igennem branden uden at blive inddraget i noget opgør, at bevare selvstændighed og uafhængighed (...). En ekstraordinær lovgivning vil være nødvendig, ofre vil blive krævet, og vi kan beklage, at store dele af folket straks må påtage sig personlige byrder for at tjene nationens sag«.

Samme dag bemyndigede Rigsdagen enstemmigt handelsminister Johs. Kjærbo til at forbyde privat bilkørsel og rationere alle varer. Kort efter kom alt på mærker. Ingen kom dog til at mangle noget, og skulle det knibe alligevel, så kunne rationerede varer såvel som rationeringsmærker købes på sortbørsen.

I denne dystre stemning af kommende katastrofer gik arbejdet i gang på det store Kalvebod Strand-projekt uden for København.

Den første spade stikkes i sandet 1. november 1939 til et af de største landvindingsprojekter herhjemme nogensinde; 2800 hektar nyt land skal fravristes Øresund. Selvom den store inddæmning udelukkende var tiltænkt militære formål, indvarslede projektet en helt ny epoke i landvindingsagens Danmarkshistorie: Staten som aktiv landvinder!

Søndre Pumpestation i syd trækker vandet ud gennem Søndre Landkanal, og det var den, der truede med at tørlægge Klydesøen i begyndelsen af 1950'erne.

Kæmpeinvestering

Budgettet for Kalvebod-projektet var på svimlende 12 mio. kr. (384 mio. kr. i 2013-værdi). Frygten for massearbejdsløsheden lammede imidlertid enhver kritik af visdommen i denne enorme investering i nyt land, hvis eneste formål var at skabe arbejde ved at skaffe nye skydebaner til militæret. Ingen kunne jo vide, at den tyske besættelse et halvt år senere ville medføre noget nær fuld beskæftigelse på rekordtid.

Ej heller var det til at forudse, at der skulle forløbe mere end femten år, før militæret kunne begynde at bruge det inddæmmede område, og da ville arealerne være til ingen nytte.

Selve den grundlæggende ide med et militært skydeområde klos op af en storby var mildest talt forfejlet, men det havde politikerne kun ringe forståelse for. Alle indsigelser fra borgerne om de forudsigelige risici for fejlskud og støjgener fra artilleri-skydningen var blevet afvist under folketingsdebatten om lovforslaget af folketingsmand Jørgen Gram med disse ord: »Jeg skulle mene, at ulemperne, støjen, intet er f.eks. i sammenligning med sporvognenes rummel døgnnet rundt.«

Fra 1. maj 1940 kom der for alvor gang i arbejdet, og i somrene 1940 og 1941 knoklede 400 mand ad gangen med spader og skovle for at anlægge

den 12,6 kilometer lange dæmning, der løber fra slusen ved Sydhavnen til Kongelunden i syd. Ved den egentlige tørlægning blev der beskæftiget endnu flere, men projektet blev noget forsinket, fordi de tyske besættelsestropper insisterede på at afvikle skydeøvelser med artilleri ud over det areal, der var under inddæmning.

Selve inddæmningsarbejdet betragtes som færdiggjort i 1945, men først skulle der tolv års systematisk pumpning og dræning til, før forsvarret i januar 1957 kunne rykke ind på

Kalvebod Skydeterræn. Da havde den teknologiske udvikling imidlertid begrænset anvendeligheden for militæret ganske betydeligt.

Forsvaret lukker af

I de første år var der både fri adgang og fri jagt på de inddæmmede arealer, der rummede nogle af de fuglerigeste strandenge i Danmark. Ingen myndighed bekymrede sig om fuglelivets vilkår dengang.

Her fandtes kolonier af især klyder, hvidbrystede præstekraver, dværgterner og havterner, og der yngede også mange gule vipstjerter, bynkefugle, atlingænder, spidsænder, brushøner og engryler. Dertil kom store mængder ænder og vadefugle som trækfugle forår og efterår. Udover strandjægere var der blandt de besøgende nogle få ornitologer, og nogle af disse var fugleringmærkere fra Zoologisk Museum.

Fra 1951 var det slut med de frie forhold. Forsvaret gik i gang med at lukke det store areal, og der blev opsat et tolv kilometer langt, solidt hegn ved sluseområdet og på grænsen til Amager. Man fandt også, at der var behov for en opsynsmand for hele området, som fra 1956 skulle stå klart som militært skydeområde.

Her lykkedes det for Ringmærk-

Forsvaret opbyggede også store jordhøje, der alle fik navn. De anvendtes under uddannelsen af artilleriets observationsofficerer, som observerede nedslagene i forhold til disse høje ude i skydeterrænet.

Hjørnet ved den udvidede Klydesø er populært blandt københavnske fuglevenner. I dag er Vestamager mindst lige så populært et udflugtsmål, som Kongelunden var det i alle årene med det tolv kilometer lange lukkede hegn rundt om skydeterrænet. Vestamagers store ornitologiske betydning understreges også af, at der er rapporteret hele 264 forskellige fuglearter gennem tiden.

ningsafdelingen på Zoologisk Museum ved Københavns Universitet at få en af sine dygtigste ringmærkere,

Efter åbningen af det store terræn er der gjort meget fra Naturcenter Vestamagers side for at give folk en god oplevelse af naturen. Både cykel-taxi og fri teltning på bestemte pladser er blandt tilbuddene. Foto: Naturcenter Vestamager.

Nikolaj Mardal Jensen (1915-1999) ansat, og dermed var der skabt muligheder for en storstilet ringmærkning af fugle på et af datidens bedste og mest velegnede vådområder.

Ansættelseskontrakten af 1. august 1951, som blev udfærdiget af forsvarret, overlod det til opsynsmanden selv at tilrettelægge sin arbejdstid, og forsvarret var indforstået med, at opsynsmanden indtil videre gerne måtte indfange og ringmærke fugle »i rimeligt omfang« i hele området også i arbejdstiden. Frem til og med 1972 præsterede Mardal Jensen at stå for ringmærkningen af 104.788 fugle.

Noget større opmærksomhed vakte det i jægerkredse langs Køge Bugt, da hele området i 1952 blev udlagt som vildtreservat. Dermed var det slut med århundreders frie jagt for almindelige jægere. Kun forsvarrets eget personale med indbudte gæster kunne fortsat dyrke jagtsporten men under særlige betingelser.

Landbrugsministeriets bekendtgørelse af 13. august 1952 om Kalvebod-

strand og Aflandshage Vildtreservat omfattede Vestamager mellem i dag Sjællandsbroen i nord og Kongelunden i syd. Mod øst og nord markeredes grænsen af det tolv kilometer lange og 2,5 meter høje trådhegn. Vildtreservatet omfatter først og fremmest de ca. 2200 hektar af søterritoriet og de ca. 300 hektar kystareal, der var blevet inddæmmet i 1940-45 samt en 50 meter bred grænsezone af søterritoriet.

Udtørringen sættes i gang

Reservatbestemmelsen handlede udelukkende om at regulere jagten, men langt større trusler mod det rige fugleliv var under opbygning.

Allerede i 1948 begyndte Vandbygningsvæsenet at tørlægge det 2000 hektar store vådområde. To kraftige pumpestationer blev opført, Nordre Pumpestation nær sluseområdet ved Københavns Sydhavn og den noget større Søndre Pumpestation bag dæmningen ved Kongelunden. De afvandede hver sin hovedkanal, henholdsvis

Høgesangerens nedtur på Amager

Så vidt vides har ingen anden lokalitet i Danmark haft en så imponerende stor bestand af høgesangere som Amager. I dag er den tværstribede sangfugl forsvundet fra både Amager og resten af landet.

Da bestanden på Amager var på sit højeste i 1935-45, talte den 30-40 par med Kongelunden som smørhullet, hvor 10-15 par yngede. I begyndelsen af 1960'erne forsvandt de sidste ynglefugle fra Amager, og i hele Danmark yngede det sidste par i 1998 på Østmon.

Den talrige forekomst på Amager havde en nøje sammenhæng med den endnu mere talrige optræden af rødrygget tornskade, og det var høgesangeren, der aktivt søgte tornskadens selskab og ikke omvendt. Høgesangeren ankom normalt senere fra vinterkvarteret end tornskaden, som allerede havde etableret sig, når den store sangfugl landede.

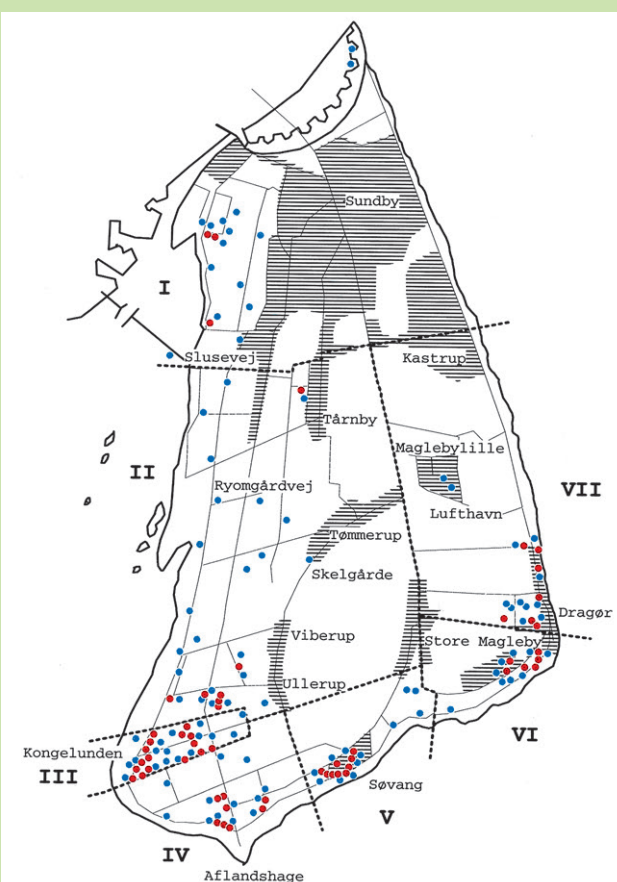
Tornskaden kan være en ganske blodtørstig fugl, der ikke går af vejen for at jage og dræbe andre fugle, men høgesangeren kan også være særdeles krasbørstig, navnlig hannen. Den lader sig på ingen måde imponere af tornskaden men er udmærket i stand til at bortjage den fra sin rede, hvis den skulle blive for nærgående.

Fordelene ved at opsøge tornskadens naboskab forklares forskelligt af specialisterne. Nogle mener, de to fuglearter blot foretrækker samme levesteder, mens andre afviser den teori som ikke fyldestgørende. Man tolker forholdet mere på den måde, at høgesangeren søger beskyttelse mod fjender hos den langt mere aggressive tornskade.

Denne gensidige afhængighed bekræftes også af, at tilbagegangen for rødrygget tornskade er sket i samme sørgelig målestok som høgesangeren. Bestanden på Amager var reduceret til omkring fem par i 1980'erne fra ca. 100 par i perioden 1930-1950.

Klimændringer med tendens til mere fugtigt og køligt vejrlig i yngleperioden betragtes som den afgørende videnskabelige

Sådan var situationen omkring 1940. De røde cirkler angiver territorier af høgesanger og de blå er rødrygget tornskade. Tyngdepunktet lå i Kongelunden, men også Søvang og Store Magleby havde pæne bestande. Kortet er fra Frølich 2007.

forklaring på begge arters nedtur. Selv om der også er ødelagt mange ynglebiotoper, findes

der stadig velegnede levesteder på Amager, men altså ingen høgesangere mere.

Både rødrygget tornskade (tv) og høgesanger (th) foretrækker af yngle på tjørnebevoksede enge og overdrev eller markhegn med tjørn langs dyrkede områder. Amager har altid været rig på disse biotoper og er det stadig. Fotos: Kim Biledgaard (tornskade), Terry Townsend (høgesanger).

Nordre Hovedkanal og Søndre Hovedkanal. I de efterfølgende år lod man grave et utal af kanaler i forskellige bredder afhængig af de vandmængder, man ville lede bort fra områderne. Der blev gravet 400 kilometer grøfter og 100 kilometer kanaler.

Vandbygningsvæsenet var i praksis enerådende på de inddæmmede area-

ler, og ingeniører slår deres streger, som de finder det for godt. En af stregerne kommer tilfældigvis til at gennemskære en frodig og fuglerig sø, som var den bedste fangstplads for den fugleringmærkende opsynsmand.

Resultatet blev, at den lille sø gik tabt, hvor Mardal Jensen havde ringmærket de for danske forhold

så usædvanlige arter som gråstrubet lappedykker, atlingand, skeand, plettet rørvagtel, vandrikse, kærløber, temmincks ryle, dværgryle og krumnæbbet ryle samt – men ikke mindst – Danmarks første forekomster af stribet ryle (21. juli 1950) og terekklire (23. juli 1951).

Uanfægtet af disse forringelser af

Forsvaret, der begyndte at benytte arealerne som skydeterræn fra 1957, havde behov for at kunne køre rundt i terrænet, når der skulle skydes mod artilleri. Derfor anlagde man det netværk af smalle asfalterede veje, der findes i dag, og som cyklisterne nyder godt af.

naturforholdene fulgte Vandbygningsvæsenet blot sin skrivebordsplan, men da det viste sig, at Søndre Pumpekanal skulle fortsætte sit løb ind gennem Vestamagers største vandområde – den senere Klydesø – som ville blive udtørret, reagerede fuglevennerne prompte. Opsynsmanden appellerede til den ledende professor på Zoologisk Museum, og to andre fuglevenner udvirkede et møde med departementschefen i Forsvarsministeriet.

Klydesøen blev reddet

Forhandlingerne bar frugt. Kanalen fik et knæk, så den kom til at gå uden om Klydesøen, der stadig eksisterer som et af de bedste fuglesteder i området.

I dag kan det virke helt uforståeligt, at naturforholdene på Vestamager har ligget i hænderne på et par tilfældige ingeniører i Vandbygningsvæsenet.

I nordeuropæisk målestok rummede det inddæmmede areal en enestående flora og fauna, men det bekymrede tilsyneladende ingen myndigheder, institutioner eller organisationer. Dengang fandtes der hverken en aktiv lokalkomite i Danmarks Naturfredningsforening eller i Dansk Ornitologisk Forening, der kunne påvirke myndighederne.

Den hårdhændede afvanding forandrede området meget op gennem 1950'erne og 1960'erne. Fra at have været et vidtstrakt område med betydelige sandflader og sparsom vegetation på grund af det høje saltindhold, fik jordbunden efterhånden et lavere saltindhold takket være de mange kanaler og grøfter, og ny vegetation indvandrede.

Selvom Klydesøen blev reddet, var det ikke nær nok til at bevare fuglelivet. Tilgroningen tog hurtigt fart og

medførte inden for få år, at langt de fleste ynglende ænder, vadefugle og måger aftog i antal eller forsvandt helt fra Vestamager.

Her er nogle eksempler fra nedturen:

1. Hvidbrystet Præstekrave forsvandt helt fra Klydesø-området i 1958.
2. Engryle, brushane og klyde forsvandt gradvis i takt med tilgroningen fra Klydesø-området i 1980'erne. I dag er alle arterne forsvundet.
3. Bestanden af stormmåge, der havde været blandt de største i Europa, blev stærkt reduceret i 1980'erne for helt at forsvinde.
4. Alle kolonierne af hættemåge forsvandt også i 1980'erne.
5. Sidste ynglepar af fjordterne er væk efter 1971.
6. Kolonierne af havterne forsvandt i løbet af 1980'erne. De flyttede helt eller delvist til Sverige, til Saltholm eller til Køge Bugt Strandpark.
7. Sidste år med fast ynglekoloni ved Klydesøen af dværgerterne var i 1951.

En række andre fuglearter er dog indvandret i takt med landskabets forandringer. Vestamager har bl.a. en af Danmarks største bestande af græshoppesanger. Rørskovene huser ynglende gråstrubet -, toppet - og

Futuristisk boligbyggeri har fundet vej frem til kanten af Kalvebod Fælled. Om det er en heldig placering af så avanceret arkitektur, kan måske diskuteres.

Den fremtidssikrede dæmning, der har fået lagt to meter på i højden, overskues bedst oppe fra Kalvebodbroen, hvor der også er udsigt ned til Birkedam, der kan huse store flokke af troldænder og også mange små skalleslugere.

lille lappedykker, rørdrum, rørhøg og pungmejse. På engene finder man en del viber foruden enkelte par strandskade, stor præstekrave, dobbeltbekkasin og rødben. Sanglærke og engpiber er også almindelige på engene. Klydesøen huser ofte usædvanlige trækgæster såsom silkehejre, sølvhejre, kærløber og odinshane. Vestamager har også tidligere budt på sjældenheder som purpurhejre, sort ibis, jagtfalk og rosenbrystet tornskade. Efter at rovternen i 2009 etablerede sig som ynglefugl på Salt-holm har den i yngletiden været daglig gæst i Klydesøen. Vandrefalken har i snart en del år været fast daglig gæst i vinterhalvåret, hvor den har siddet på en sten eller stolpe i reservatet.

Nu også naturpark

I 1984 ophørte forsvarrets anvendelse af Vestamager som militært øvelses-område, og det medførte en langstrakt debat om Vestamagers fremtid.

Seks år senere blev området naturfredet som en del af Kalvebodkilen, og i et kompromis mellem modsatrettede interesser blev Vestamager delt efter denne opskrift:

- Området syd for Bella Center ind-
drages i Ørestad

- Området vest for Bella Center bliver golfbane
- Området vest for Øresundsmotor-
vejen bliver losseplads
- Den sydvestlige del omkring Kly-
desøen bliver fuglereservat med
adgangsforbud
- Resten af området henligger som
naturområde med forskellige re-
kreative tilbud som lejrpladser,
naturvejledning, m.m.

Indbegrebet af Kalvebod Fælle og terrænets mangelfulde naturpleje er det tørre græsland, som mange års udpumpning af nedbøren har skabt. Nok så fascinerende er storbyens skyline mod nord, hvor der blot er fem kilometer ind til Rådhuspladsen, og mod vest hvor kæmpevindmøller og Avedøreværket troner på de inddæmmede arealer ved Avedøre Holme.

I 1996 hævdede Miljøministeriet vandstanden så meget, at Klydesøen i den sydlige del udvidede sig med et stort, lavvandet område. Det har betydet en markant forbedring for fuglelivet.

Først ti år senere, i oktober 2010, tog man skridtet fuldt ud og gav fri adgang til hele området på nær fuglereservatet. Det havde sine naturlige årsager. Forud var gået en omfattende eftersøgning og oprensning af både detonerede og udetonerede ammunitionsrester. Overalt i det tidligere skydeterræn kan der ligge rester af ammunition, så man bør aldrig forlade stierne. Der er dog udpeget »bombsikre« lejrpladser, hvor det er tilladt at slå telt op.

Næste skridt i den folkelige »erobring« blev taget, da Naturpark Amager officielt kunne oprettes i august 2013. Parken er tre gange så stor som Dyrehaven nord for København, og med den nye park har hovedstaden fået et grønt trækplaster, der med sin størrelse og beliggenhed er helt enestående i Europa.

Den nye Naturpark Amager består af de allerede eksisterende naturområder på Amager og udgør omkring 3000 hektar fordelt på henholdsvis Amager Fælled, Kalvebod Fælled, Kongelunden, Sydstranden og Dra-

Hele Amager med Kalvebod Fæld til venstre og Københavns Lufthavn til højre set fra oven på en klar dag i 2012. Foto: udlånt af Naturstyrelsen.

gør. Områderne er således ikke hver for sig nye, men ved at samle dem opstår en storpark, der skal være med til at markedsføre København som grøn metropol og sikre storbyens borgere et enestående grønt åndehul.

Naturparker er ifølge Friluftsrådet større sammenhængende landskaber af regional betydning. De vil ofte indeholde naturområder af national og international betydning med stor landskabelig skønhed, naturrigdom og kulturhistorisk værdi.

Danmarks Naturfredningsforening har siddet med i arbejdsgruppen bag naturparken, og foreningen lægger stor vægt på, at den videre udvikling af området til stadighed respekterer

fredningsdeklarationerne for arealerne. På denne baggrund er foreningen kritisk over for København Kommunes planer om opstilling af vindmøller på Vestamager.

Omkring det inddæmmede Vestamager er der i 2009-2012 gennemført et af Danmarks største klimatilpassningsprojekter. Den gamle 13 kilometer lange dæmning er blevet forhøjet med to meter. Projektet er første led i at sikre hele Amager og Københavns Kommune mod oversvømmelser og har skabt mulighed for at åbne en kyststi på den gamle dæmningskrone langs Klydesøen og det hidtil lukkede fuglereservat i den sydvestlige del.

I dag kan man cykle, rulleskøjte

eller gå fra Islands Brygge langs Kalvebodløbet helt ned til Kongelunden, en naturskøn strækning på fjorten kilometer.

KILDER

Forfatterens besøg på lokaliteten, 20. august 2013.

Frølich, Thorvald: Høgesanger *Sylvia nisoria*, forhen en talrig ynglefugl på Amager, sammen med Rødrygget Tornskade *Lanius collurio*. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. Nr. 2., 101. årg., 2007.

Frandsen, K.-E., Housted, E., I. Kjær Jansen & L. Thavlov: Amager. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck A/S. 2002.

Mardal, Willy: De inddæmmede arealer på Vestamager. Upubliceret manuskript. Udateret. Kopi i forfatterens arkiv.

Fuglelivet i dag

Med tilladelse fra Dansk Ornitologisk Forening bringes her et uddrag af DOF-basen, der rummer et meget stort antal fugleobservationer fra alle betydningsfulde fuglelokaliteter i landet. Ønskes der en detaljeret og aktuel status for fuglelivet på Vestamager (Kalvebod Fælled), så brug dette link: www.dofbasen.dk.

Herunder ses en oversigt over de 264 fuglearter, som er registreret fra **Vestamager (Kalvebod Fælled)**, pr. 20. marts 2014. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Sortstrubet Lom	(1/1)	Troldand	(313/206227)	Strandskade	(200/2224)	Dværgmåge	(19/35)
Lille Lappedykker	(238/1916)	Bjergand	(98/1239)	Klyde	(90/1208)	Hættemåge	(162/13655)
Toppet Lappedykker	(137/753)	Ederfugl	(134/2657)	Rodvinget Braksvale	(2/2)	Stormmåge	(168/22799)
Gråstrubet Lappedykker	(215/2827)	Havlit	(15/50)	Lille Præstekrave	(45/95)	Sildemåge	(36/81)
Nordisk Lappedykker	(4/4)	Sortand	(7/11)	Stor Præstekrave	(130/1300)	Middelhavssølvmåge	(2/2)
Sorthalset Lappedykker	(7/7)	Fløjlsand	(8/19)	Hvidbrystet Præstekrave	(2/2)	Sølvmåge	(193/26642)
Skarv	(169/16413)	Hvinand	(170/6669)	Pomeransfugl	(4/48)	Kaspisk Måge	(2/2)
Rørdrum	(154/195)	Lille Skallesluger	(144/1547)	Hjejle	(234/50286)	Svartbag	(130/3523)
Tophejre	(4/4)	Toppet Skallesluger	(120/3254)	Strandhjejle	(43/395)	Ride	(1/1)
Silkehejre	(11/14)	Stor Skallesluger	(90/4058)	Vibe	(478/50751)	Rovterne	(20/39)
Sølvhejre	(47/70)	Hvepsevåge	(106/497)	Islandsk Ryle	(21/192)	Splitterne	(36/137)
Fiskehejre	(450/3681)	Sort Glente	(4/4)	Sandløber	(3/3)	Fjordterne	(18/39)
Purpurhejre	(1/1)	Rød Glente	(90/158)	Dværgryle	(16/147)	Havterne	(44/474)
Hvid Stork	(5/20)	Havørn	(57/68)	Temmincksryle	(14/46)	Dværgterne	(47/113)
Sort Ibis	(12/12)	Rørhøg	(505/891)	Stribet Ryle	(2/2)	Sortterne	(11/15)
Skestork	(4/4)	Blå Kærhøg	(521/1195)	Krumnæbbet Ryle	(26/192)	Hvidvinget Terne	(4/8)
Knopsvane	(333/7663)	Steppehøg	(9/9)	Sortgrå Ryle	(1/1)	Alk	(1/5)
Sortsvane	(1/1)	Hedehøg	(51/51)	Almindelig Ryle	(120/5012)	Tejst	(1/1)
Pibesvane	(17/227)	Duehøg	(61/68)	Kærløber	(5/14)	Klippehue/Tamdue	(14/118)
Sangsvane	(190/1158)	Spurvehøg	(437/2287)	Prærieløber	(1/1)	Huldue	(25/62)
Sædgås	(24/467)	Musvåge	(619/5763)	Brushane	(117/1539)	Ringdue	(492/32626)
Kortnæbbet Gås	(2/4)	Fjeldvåge	(362/1739)	Enkeltebekkasin	(6/6)	Tyrkerdue	(197/1021)
Blisgås	(28/406)	Lille Skrigeørn	(1/1)	Dobbeltbekkasin	(315/2561)	Turteldue	(2/2)
Dværggås	(9/83)	Kongeørn	(7/7)	Tredækker	(44/44)	Alexanderparakit	(1/1)
Grågås	(427/24866)	Fiskeørn	(141/167)	Skovsneppe	(61/102)	Gøg	(317/832)
Canadagås	(98/3381)	Tårnfalk	(711/3233)	Stor Kobbersnepe	(18/49)	Slørugle	(1/1)
Bramgås	(320/152809)	Aftenfalk	(40/42)	Lille Kobbersnepe	(22/63)	Sneugle	(1/1)
Knortegås	(29/4337)	Dværgfalk	(73/86)	Småspove	(104/638)	Høgeugle	(1/2)
Nilgås	(1/7)	Lærkefalk	(46/59)	Storspove	(215/2312)	Natugle	(3/4)
Gravand	(178/2156)	Jagtfalk	(4/4)	Sortklire	(123/721)	Skovhornugle	(13/23)
Pibeand	(193/18198)	Vandrefalk	(130/141)	Rødben	(245/2163)	Mosehornugle	(12/33)
Knarand	(152/2529)	Agerhøne	(19/296)	Damklire	(1/1)	Perleugle	(2/2)
Krikand	(265/33841)	Vagtel	(13/14)	Hvidklire	(190/1520)	Natravn	(5/5)
Amerikansk Krikand	(1/1)	Fasan	(340/1018)	Svaleklire	(155/452)	Mursejler	(214/34407)
Gråand	(478/39771)	Vandrikse	(110/161)	Tinksmid	(129/1644)	Isfugl	(26/26)
Spidsand	(98/1196)	Plettet Rørvagtel	(6/7)	Mudderklire	(86/320)	Biæder	(1/2)
Atlingand	(99/259)	Engsnarre	(2/2)	Stenvender	(5/22)	Ellekrage	(3/3)
Skeand	(183/4271)	Grønbenet Rørhøne	(116/188)	Odinshane	(7/28)	Hærfugl	(2/2)
Rødhovedet And	(7/7)	Blishøne	(312/28367)	Thorshane	(8/8)	Vendehals	(18/20)
Taffeland	(214/3990)	Trane	(131/7619)	Sorthovedet Måge	(3/3)	Sortspætte	(3/3)

Stor Flagspætte	(147/184)
Lille Flagspætte	(2/2)
Hedelærke	(21/85)
Sanglærke	(348/4015)
Bjerglærke	(16/244)
Digesvale	(82/2267)
Landsvale	(364/8914)
Bysvale	(130/3919)
Storpiber	(2/2)
Markpiber	(1/1)
Skovpiber	(278/2154)
Engpiber	(531/12666)
Rødstrubet Piber	(11/12)
Skærpiber	(44/79)
Bjergpiber	(2/3)
Gul Vipstjert	(193/2943)
Bjergvipstjert	(29/40)
Hvid Vipstjert	(425/1283)
Silkehal	(42/1458)
Vandstær	(2/2)
Gærdesmutte	(326/938)
Jernspurv	(142/291)
Rødhals	(260/2202)
Nattergal	(114/792)
Husrødstjert	(12/14)
Rødstjert	(162/281)

Bynkefugl	(269/1775)
Sortstrubet Bynkefugl	(10/10)
Stenpikker	(269/1631)
Ringdrossel	(21/25)
Solsort	(384/1688)
Sjagger	(441/69676)
Sangdrossel	(168/1062)
Vindrossel	(207/5554)
Misteldrossel	(37/98)
Græshoppesanger	(263/2306)
Flodsanger	(5/5)
Sivsanger	(41/90)
Kærsanger	(204/699)
Rørsanger	(347/3139)
Drosselrørsanger	(1/1)
Gulbug	(102/235)
Gærdesanger	(187/515)
Tornsanger	(452/5135)
Havesanger	(216/1477)
Munk	(265/851)
Lundsanger	(1/1)
Hvidbrynet Løvsanger	(2/2)
Skovsanger	(46/105)
Gransanger	(609/3953)
Løvsanger	(511/17278)
Fuglekonge	(97/1101)

Rødtoppet Fuglekonge	(4/4)
Grå Fluesnapper	(81/242)
Lille Fluesnapper	(7/7)
Hvidhalset Fluesnapper	(5/5)
Broget Fluesnapper	(36/66)
Skægmejse	(250/782)
Halemejse	(132/630)
Sumpmejse	(5/6)
Sortmejse	(1/1)
Blåmejse	(377/2819)
Musvit	(456/4198)
Spætmejse	(1/1)
Træløber	(21/32)
Korttået Træløber	(1/1)
Pungmejse	(62/110)
Pirol	(6/8)
Rødrygget Tornskade	(144/285)
Rosenbrystet Tornskade	(2/2)
Stor Tornskade	(132/166)
Skovskade	(175/358)
Husskade	(486/6816)
Nøddekrige	(6/10)
Allike	(133/4161)
Råge	(127/3121)
Sortkrage	(19/25)
Gråkrage	(517/11499)

Ravn	(291/515)
Stær	(573/95428)
Gråspurv	(34/500)
Skovspurv	(86/608)
Bogfinke	(359/11747)
Kvækerfinke	(50/1797)
Gulirisk	(3/4)
Grønirisk	(462/4566)
Stillits	(241/973)
Grønsiken	(175/5100)
Tornirisk	(183/620)
Bjergirisk	(110/4134)
Stor Gråsisken	(22/657)
Lille Gråsisken	(32/60)
Hvidvinget Korsnæb	(1/1)
Lille Korsnæb	(39/267)
Stor Korsnæb	(2/5)
Karmindompap	(1/1)
Dompap	(57/245)
Kernebider	(15/40)
Lapværling	(10/15)
Snepurv	(52/997)
Gulspurv	(419/1581)
Hortulan	(2/3)
Rørspurv	(665/2936)
Bomlærke	(1/1)

Herunder ses en oversigt over de 53 andre dyr (end fugle), som er registreret fra **Vestamager (Kalvebod Fælled)**, pr. 20. marts 2014. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Skrubtudse	(4/4)
Grønbroget Tudse	(7/12)
Strandtudse	(1/20)
Butsnudet Frø	(2/6)
Grøn Frø	(12/140)
Stregbredpande	(7/25)
Stor Bredpande	(11/34)
Stor Kålsommerfugl	(19/50)
Lille Kålsommerfugl	(114/1766)
Grønåret Kålsommerfugl	(23/96)
Aurora	(5/6)
Citronsommerfugl	(2/2)
Iris	(9/20)
Hvid Admiral	(2/2)

Søgekåbe	(10/11)
Dagpåfugleøje	(42/97)
Admiral	(39/84)
Tidselsommerfugl	(24/95)
Nældens Takvinge	(48/94)
Det Hvide C	(3/3)
Nældesommerfugl	(2/3)
Kejserkåbe	(1/1)
Storplettet Perle-morsommerfugl	(1/1)
Græsrandoje	(67/1016)
Engrandøje	(35/1327)
Okkergul Randoje	(24/62)
Skovrandoje	(29/113)

Lille Ildfugl	(4/10)
Skovblåfugl	(1/1)
Almindelig Blåfugl	(28/77)
Isblåfugl	(2/3)
Seksplettet Køllesværmer	(4/14)
Græsspinder	(5/8)
Brombærspinder	(6/6)
Gammaugle	(4/109)
Pindsvin	(2/2)
Almindelig Spidsmus	(1/1)
Vandspidsmus	(1/1)
Brunflagermus	(2/2)
Hare	(52/104)

Markmus sp.	(1/1)
Ræv	(38/44)
Mink	(6/7)
Lækat	(29/30)
Brud	(3/3)
Kat	(2/2)
Dådyr	(20/325)
Rådyr	(42/146)
Spidsmus sp.	(2/2)
Flagermus sp.	(3/7)
Dværgflagermus	(1/1)
Almindelig Firben	(7/7)
Snog	(20/33)

TBU 46/2: Kalvebod Skydeterræn = det inddæmmede areal på Vestamager

Kalvebodområdet omfatter ca. 2800 ha, hvoraf en stor del er tidligere havbund tørlagt ved inddæmningsarbejder i perioden 1939-43. Siden tørlægningen er de tidligere havbundsområder gradvis blevet koloniseret af strandengs- og strandrørsump-arter, og vegetationsudviklingen er nu nået så langt, at der mange steder ses veletablerede og artsrige strandengs-, strand-overdrevs- og rørsumpsamfund. Nogle steder ses ret store krat især af birk og pil; længst ind mod land kommer tjørn til. I området ligger desuden lavvandede søer med en rig vandplantevegetation.

Beklageligvis er vegetationsudviklingen i den første periode efter tørlægningen ikke blevet fulgt, men ved undersøgelser fra ca. 1960 er områdets samlede flora og de forskellige plantearters indvandring blevet undersøgt. Floraen omfatter ifølge en sammenstilling ved K. Andersen 1974 ikke mindre end 443 arter deriblandt engelskgræs, strandmalurt, asparges, stilk-mælde og andre mældearter, spidskapslet, fjernakset, toradet, udspilet, blågrøn, sylt-, hirse- og alm. star

(med dennes sjældne var. *recta*), liden, strand- og marktusindgylden, knudearve, femhannet hønsetarm, den meget sjældne øresundshønsetarm, rød og blå-grå gåsefod, baltisk og engelsian, sandkryb, stilket kilebæger, strandkarse, smalbladet kællingetand, markrødtop (ssp. *serotina* og *pumila*), slangetunge, fliget vejbred, strand-, slap og udspærret annelgræs, tusindfrø, mangleblomstret, knold-, nedbøjet, stivhåret og tigger-ranunkel, knudret og strandfirling, kveler, blågrøn og strandkogeleaks, kødet og vingefrøet hindeknæ, strandgåsefod, jordsbærkløver, strandtrehage, spidshale, tagrør, kvan, nyserøllike, sandløg, angelik, hjertegræs, bakketidsel, lav, kål- og kærtidsel, kost-, bakke- og strandnellike, lodden, dunet og kærduert, kødfarvet gøgeurt, seglblad, bakkessvingel, knoldet mjøduert, smalbladet høgeurt, prikbladet perikum, soløje- og pilealant, ene, blåhat, vild hør, trævlekrone, bakkeforglemmigej, katteskæg, alm. pimpinelle, dunet vejbred, fladstrået og smalbladet rapgræs, alm. og bitter mælkeurt, tormentil, stor skjaller, kornet og trekloftstenbræk, seline, engbrandbæger, gyldenris, tandbælg, græsbladet fladstjerne, tandfri vårsalat, hundevioli, gul evighedsblomst,

bjergørhvene, nikkende star, vejbredekeblad, strandvandranunkel, alm. vandranunkel (var. *peltatum*), liden og korsandemad, børstebladet vandaks, smalbladet og bredbladet dunhammer, revling og engskær.

Foruden vildtvoksende arter er der et stort kontingent af antropokore arter, f. eks. pindsvinkartebole, studenternellike, kantet og rankduert, kæmpebjørneklo, egerhale, tornet salat, prikbladet fredløs, engmynte, alm. hirse, sæbeurt, ungarsk og stivhåret vejsennep, langbladet ærenpris, liden torskemund, kanadisk bakkestjerne, klæbrig brandbæger, kløvplade, natlimurt og pomeranshøgeurt.

Af speciel interesse er forekomsten af følgende arter:

Blå iris, som er meget sjælden i Danmark og som nu antagelig kun findes enkelte steder på Amager og Saltholm.

Seline, som på Amager kun findes her og som i Københavnsområdet kun er kendt fra en ældre forekomst på fælleder ved Flaskekroen, hvorfra den nu er forsvundet.

Kost- og strandnellike med få forekomster på Amager og i Københavnsområdet.

Brændeskærm, som er en østlig, meget sjælden art, som ud over den stagnerende, stærkt truede bestand på Amager Fælled og et par andre steder på Amager næppe findes andre steder i Danmark.

Bitter mælkeurt, som i nutiden er begrænset til kridtområderne i Nordjylland og som i Københavnsområdet fandtes i den tidligere Lersø i perioden 1840-60 (se lok. 46/13).

Bitter mælkeurt er fundet på det inddæmmede areal i 1974, en forekomst som sikkert skal ses i sammenhæng med artens optræden på strandenge og i rigkær i Skåne.

Bevaring: Kalvebod Skydeterræn er en botanisk lokalitet af stor vigtighed. Lokalitetens betydning understreges af, at den sammen med Saltholm efterhånden er det eneste strandengs- og overdrevs-område af større udstrækning i Københavns- og Køge Bugt-området, hvilket betyder, at området i vid udstrækning tjener som refugium for arter, som ellers for manges vedkommende ville være helt eller delvis forsvundet fra denne del af landet.

Kilder: se Gravesen 1976.